

Uloga pedagoga u osnovnim i srednjim školama za vrijeme pandemije bolesti COVID-19

IZVORNI ZNANSTVENI RAD

Primljen: 18. 9. 2024.

Prihvaćen: 15. 11. 2024.

UDK

37-051

37.013.2

<https://doi.org/10.59549/n.165.3-4.2>

Fani Marinović, univ. mag. paed.

fanimarinovic18@gmail.com

Sažetak

Specifični uvjeti života i rada u 2020. godini suočili su pedagoge s novim zahtjevima zbog čega je naglasak u ovom radu postavljen na utvrđivanje njihove uloge u osnovnim i srednjim školama za vrijeme pandemije bolesti COVID-19. Provedeno je kvalitativno istraživanje na uzorku od deset stručnih suradnika pedagoga zaposlenih u osnovnim i srednjim školama diljem Republike Hrvatske. Rezultati istraživanja pokazali su kako je uloga pedagoga tijekom pandemije bila prvenstveno organizacijska i koordinacijska, a važnu ulogu pedagozi su imali u pružanju emocionalne podrške, ali i motiviranju učenika i nastavnika. Drugačiji oblik provedbe nastave zahtijevao je usvajanje novih načina komunikacije u čemu je svakodnevna suradnja pedagoga s ostalim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa bila ključna za uspješnu provedbu nastave.

Ključne riječi: nastava na daljinu; specifični uvjeti rada; stručni suradnik pedagog; uloga i zadatci pedagoga.

Uvod

Suvremeni razvoj društva direktno utječe na sva područja ljudskog života pa tako i na područje odgoja i obrazovanja, stoga je od iznimne važnosti da odgojno-obrazovne ustanove raspolazu ekipiranim i osposobljenim radnim kolektivom kako bi mogle uspješno odgovoriti na sve izazove (Mrkonjić, 2003). Značajnu ulogu u praćenju i implementaciji promjena u odgojno-obrazovnom sustavu preuzima stručna služba, a posebice pedagog kao najzastupljeniji stručni suradnik. Uloga pedagoga je višedimenzionalna i iznimno složena što je vidljivo iz legislativnog okvira, kao i iz zadataka definiranih kroz različita područja rada (Popović, Anđelković, 2017). Razvojni put profesije pedagoga oblikuje se od 60-ih godina 20. stoljeća te se od tada pa sve do danas uloga pedagoga mijenjala pod utjecajem društvenih, kulturnih i političkih promjena. Suočavanje s aktualnim izazovima u odgojno-obrazovnom radu zahtijeva kontinuirano prilagođavanje kompetencijskih standarda koji se sve preciznije definiraju u sadržajnome smislu, ali i sveobuhvatnije određuju u području pedagoške teorije i pedagoške prakse. Pedagoška profesija uslijed društveno-kulturnih promjena iziskuje stalno osuvremenjivanje poslova i metoda rada kako bi pedagozi pravovremeno i efikasno reagirali na sve zahtjeve društva (Karamatić Brčić, Radeka, 2022).

Jedan od recentnijih izazova s kojim se odgojno-obrazovni sustav suočio je širenje bolesti COVID-19 krajem 2019. godine. S proglašenjem globalne pandemije u ožujku 2020. godine, mnoge zemlje započele su s uvođenjem preventivnih mjera s ciljem sporijeg širenja zaraze. Mjere su se odnosile i na prilagodbu rada odgojno-obrazovnih ustanova zbog čega su svi odgojno-obrazovni djelatnici, učenici i roditelji bili suočeni s promjenom načina provođenja nastave. Kontaktna nastava zamijenjena je nastavom na daljinu, a novi oblici i metode rada zahtijevali su od pedagoga inovativnost, prilagodljivost i sveobuhvatnu podršku učenicima, roditeljima, nastavnicima te ostalim kolegama. Nastava na daljinu predstavljala je za sve put u nepoznato i otvorila prostor mnogim pitanjima, od kojih je i jasnije određenje uloge pedagoga u izmijenjenim okolnostima rada. Sukladno navedenome, ovaj je rad usmjeren na utvrđivanje uloge stručnog suradnika pedagoga u osnovnim i srednjim školama za vrijeme pandemije bolesti COVID-19.

Pedagog kao stručni suradnik

Stručni suradnici, konkretnije pedagozi, postoje i djeluju u mnogim zemljama Europe i svijeta, ali pod različitim nazivima – stručni savjetnik, pedagoški djelatnik, školski savjetnik i slično (Mrkonjić, 2003). Iako su im poslovi u sadržajnome smislu

dosta slični profilu stručnog suradnika pedagoga, pedagoška profesija kakva postoji u Hrvatskoj predstavlja jedinstven primjer. Ona podrazumijeva širi raspon uloga i zadaća, posebice u sklopu formalnog obrazovanja zbog čega pedagog preuzima glavnu ulogu u unapređenju odgojno-obrazovne djelatnosti kao najšire profiliran stručni suradnik. Aktivno je uključen u sve faze odgojno-obrazovnog procesa i redovito surađuje sa svim sudionicima unutar odgojno-obrazovnog sustava (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006). Pedagog odgojno-obrazovne ustanove stručnjak je visokoobrazovne kvalifikacije sedmog stupnja *Hrvatskog kvalifikacijskog okvira* čiji je glavni cilj unapređenje pedagoškog procesa, doprinos kvaliteti školske ustanove te stvaranje ozračja u kojem će se svi njeni sudionici neometano razvijati (Ledić i sur., 2013; Staničić, Resman, 2020).

Iako pedagogija vuče korijene još iz starog vijeka, ona se kao samostalna znanost o odgoju razvila tek u 19. stoljeću. Profesija pedagoga u Hrvatskoj, prema Vrgoču (1993, str. 181), nastala je jer „se u praksi pokazala potreba za takvim kadrom“, a proces njenog razvoja odvijao se u nekoliko etapa kroz više od pola stoljeća. Tijekom faze sazrijevanja pedagoške profesije, 70-ih godina 20. stoljeća, uloga pedagoga nije bila precizno definirana te je podrazumijevala nadzor nastave i supervizijski rad s nastavnicima. Drugu fazu, koja je označavala afirmaciju rada školskog pedagoga, obilježila je reforma srednjoškolskog obrazovanja u sklopu koje se razvila ideja o uspostavi razvojno-pedagoške službe zadužene za razvoj i unaprjeđenje pedagoškog procesa unutar odgojno-obrazovne ustanove, što je rezultiralo zapošljavanjem većeg broja obrazovanih pedagoga u školskome sustavu (Staničić, Resman, 2020). Sljedeća faza započela je krizom obrazovanja 1985. godine i bila je usmjerena na intenzivno analiziranje rezultata ranijih pedagoških reformi te na razvoj novih koncepata odgojno-obrazovnog sustava (Vrkić Dimić i sur., 2022). Iako su pedagoški stručnjaci sustavno pokušavali uvesti programe i strukture za naprednije obrazovanje, smanjenje podrške sustavu dovelo je do gubitka profesionalnosti. Krajem 90-ih godina 20. stoljeća započinje razdoblje reafirmacije uloge pedagoga koje traje sve do danas. U posljednjoj fazi fokus je stavljen na podizanje svijesti o važnosti rada i uloge pedagoga u odgojno-obrazovnom kontekstu. Ovo shvaćanje utemeljeno je na rezultatima brojnih empirijskih istraživanja provedenih u školama i mnogim znanstvenim radovima koji ističu važnost zapošljavanja pedagoga s ciljem unaprjeđenja odgojno-obrazovnog procesa (Vrkić Dimić i sur., 2022).

U suvremenom društvu pedagog je stručnjak za odgojno-obrazovna pitanja s višedimenzionalnom ulogom, ovisnom o potrebama odgojno-obrazovne institucije i njenih sudionika te usmjerenom na stvaranje uključivog i inovativnog okruženja. Na pedagoga se gleda kao na reflektivnog praktičara koji svoj rad temelji na potrebama koje se javljaju u odgojno-obrazovnoj praksi. Područja njegova rada odnose se na

poslove i aktivnosti koje provodi u odgojno-obrazovnom okruženju kako bi doprinio kvaliteti pedagoškog procesa i njegovih ishoda (Ledić i sur., 2013). Kao stručni suradnik, pedagog surađuje sa svim sudionicima unutar odgojno-obrazovnih ustanova, a suradnja s učenicima ključan je dio njegove uloge. Jurić (1989) navodi kako se kvalitetan odgojno-obrazovni rad s učenicima temelji na njihovom poznavanju koje se ostvaruje ponajviše razgovorom, odnosno interpersonalnom komunikacijom. Osim toga, pedagog redovito surađuje s nastavnicima kako bi unaprijedio nastavne procese i stvorio pozitivno okruženje u kojem se učenici mogu neometano razvijati i učiti. Partnerstvo obitelji i škole veoma je važno za holistički razvoj i napredak učenika, stoga pedagog, kao stručni suradnik, preuzima važnu ulogu u formiranju i razvijanju odnosa obitelji i škole. Pedagog pomaže roditeljima i nastavnicima u razumijevanju učenikovih potreba i ponašanja, pruža podršku i olakšava im prepoznavanje njihove uloge u tom procesu (Staničić i Resman, 2020).

Izvanredne okolnosti poput pandemije COVID-19, zahtijevaju poseban pedagoški pristup prilagođen kriznim uvjetima zbog čega je nužno prikazati ulogu pedagoga u kontekstu pedagogije kriznih stanja. Pandemija se u pedagogiji kriznih stanja može svrstati u tzv. „akcidentalne krize“ koje su, iako neočekivane, duboko utjecale na mentalno zdravlje i socio-emocionalni razvoj učenika. U kriznim situacijama, ključno je raditi na uspostavljanju samokompetencije kod učenika, točnije razviti sposobnost za razumijevanje i prevladavanje krize kroz osobni razvoj i stjecanje svjesnosti o vlastitim reakcijama na izazove, pri čemu je jako važna upravo uloga pedagoga (Amini, 2004).

Pandemija COVID-19 i promjene u hrvatskom odgojno-obrazovnom sustavu

Infektivna bolest COVID-19 (*engl. Coronavirus disease 2019*), uzrokovana virusom SARS-CoV-2, prvi put je zabilježena u prosincu, 2019. godine, u kineskom gradu Wuhanu (Vince, 2020). Bolest je u veoma kratkom vremenu poprimila razmjere epidemije koja se u samo dva mjeseca pretvorila u globalnu pandemiju. Kao reakciju na pandemiju i u skladu s mjerama pojedinih država u svijetu, Vlada Republike Hrvatske je 13. ožujka 2020. godine donijela odluku o obustavi izvođenja nastave u osnovnoškolskim, srednjoškolskim i visokim obrazovnim ustanovama kao i obustavu rada u predškolskim ustanovama. Uspostavljen je *Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu – Model nastave na daljinu* čija je namjena bila dokumentiranje najvažnijih koraka i postupaka koji su se provodili u proljeće 2020. kako bi se, na temelju postojeće prakse i saznanja, kreirali temelji za izvođenje nastave u sljedećoj školskoj i akademskoj godini.

Ograničenjem i prilagodbom načina rada odgojno-obrazovnih ustanova za vrijeme pandemije koronavirusa, klasična nastava zamijenjena je nastavom na daljinu. Nastava na daljinu za učenike razredne nastave odvijala se putem javne televizije pod nazivom *Škola na trećem*. Za učenike od petog do osmog razreda nastava na daljinu podrazumijevala je malo drugačiji karakter. Mentorski timovi u sklopu *Škole za život* za njih su pripremili 15-minutne video-lekcije uz dodatne radne materijale s ciljem ostvarenja kurikulumom propisanih odgojno-obrazovnih ishoda. Osim TV kanala, *YouTubea*, *Škole za život*, mrežnih stranica Ministarstva znanosti i obrazovanja, za komunikaciju i dijeljenje informacija koristile su se razne aplikacije, elektronička pošta, društvene mreže, kao i različite platforme koje su učenicima i nastavnicima bile dostupne putem AAI@Edu.Hr računa (*Moodle*, *Teams*, *Google Classroom* i slične) (Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu – Model nastave na daljinu, 2020).

Olakotna okolnost bila je ta što je Hrvatska još 2016. godine započela reformu obrazovanja pod nazivom *Škola za život* koja je uvelike olakšala provedbu nastave na daljinu za vrijeme pandemije bolesti COVID-19. Glavni cilj navedene reforme bio je tehnološko opremanje škola i razvoj digitalnih vještina kod učenika i nastavnika, ali i ostalih sudionika odgojno-obrazovnog procesa. Može se reći kako se reforma *Škola za život* nadovezala na CARNET-ov pilot-projekt *e-Škole* iz 2015. godine tijekom kojeg se započelo s boljim tehnološkim opremanjem škola, a u sklopu kojeg su izrađeni i mnogi digitalni obrazovni sadržaji (Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu – Model nastave na daljinu, 2020). Nastava na daljinu, iako je 2020. godine bila najbolje moguće rješenje, pred učitelje, učenike, ali i sve sudionike unutar odgojno-obrazovnog sustava, postavila je nove i drugačije zahtjeve. Prednosti nastave na daljinu očituju se u fleksibilnosti i samostalnost u radu, kvalitetnoj organizaciji vremena te razvijanju osobne odgovornosti za učenje (Čubrić, 2021). S druge strane, neki od nedostataka nastave na daljinu, prema Čubrić (2021), obuhvaćaju manjak fizičkog kontakta, nedostatak tehničke podrške, slabu motiviranost zbog nedovoljne informatičke pismenosti i moguće tehničke poteškoće koje se mogu pojaviti prilikom provedbe nastave na daljinu.

Što pokazuju dosadašnja istraživanja?

Istraživanje koje su 2013. godine proveli Ledić, Staničić i Turk pokazalo je kako pedagog u školi obavlja sve osim stručnog posla za koje mu nedostaje vremena i energije, a pedagoške zadaće ušle su u okvire drugih struka zbog toga što škole nisu zapošljavale stručne suradnike, izuzev pedagoga. Također, pedagozi smatraju da su preopterećeni administrativnim poslovima i pretrpani papirologijom (Ledić i sur.,

2013). Nadalje, istraživanje u kojem su se Vrkić Dimić i suradnice (2022) bavile analizom poslova pedagoga pokazalo je da su se neke stvari s vremenom promijenile. Iz rezultata je vidljivo kako su savjetodavni i neposredan odgojno-obrazovni rad te suradnja s roditeljima i djelatnicima zapravo poslovi koje pedagozi najčešće obavljaju. Dalje slijede organizacija, praćenje i unapređenje odgojno-obrazovnog procesa, suradnja s djelatnicima pri radu s djecom s teškoćama, planiranje i programiranje odgojno-obrazovnog rada, priprema pedagoške dokumentacije, kao i razvojnih i strateških dokumenata te osiguravanje i unaprjeđenje kvalitete (Vrkić Dimić i sur., 2022).

Iako se ne odnosi na ulogu pedagoga, istraživanje koje su proveli Kolak i suradnice (2020) važno je jer daje uvid u izazove s kojima su se susreli roditelji i djeca tijekom pandemije COVID-19. Prelaskom na *online* nastavu uloga roditelja u obrazovnom procesu djeteta postala je značajnija. Dobiveni rezultati pokazuju kako se za to vrijeme od njih očekivalo više strpljenja, bolji vremenski menadžment, ali i pedagoške vještine. Nedostatak pedagoških kompetencija, ali i jasnih smjernica stručnjaka, dovelo je do osjećaja nesigurnosti u pružanju adekvatne podrške te opterećenje roditelja. Važno je spomenuti i zaključke proizašle iz znanstveno-istraživačkog projekta provedenog od strane Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu i Centra za istraživanje i razvoj obrazovanja usmjerenog na praćenje učinka pandemije na sustav odgoja i obrazovanja. Rezultati pokazuju kako je pandemijsko razdoblje imalo negativan utjecaj na živote velikog broja učenika, a naročito na njihovo mentalno zdravlje i posebice u srednjoškolskoj dobi (Jokić i Ristić Dedić, 2021). Kao posljedica pandemije, depresivnost i anksioznost sveprisutnije su među mladima, što se posebno očitivalo u povećanoj razini stresa i teškoća u savladavanju školskih obaveza.

Istraživanje provedeno među 948 školskih savjetnika diljem SAD-a pokazalo je da savjetnici nisu uspjeli ostvariti izravan rad s učenicima u socijalno-emocionalnom kontekstu. Rezultati pokazuju da su njihovi zadatci bili usmjereni na praćenje frekventnosti pohađanja nastave kod učenika, podršku učiteljima te pružanje usluga i informacija roditeljima u kontekstu korištenja tehnologije (Savitz-Romer i sur., 2020). Autori također navode kako je, u američkom kontekstu, posao savjetnika za vrijeme pandemije postao puno zahtjevniji i od njih tražio mnogo više angažmana, često su im nedostajale jasne upute školske uprave te njihovo mišljenje nije uvaženo u procesu kreiranja plana i programa održavanja nastave na daljinu. Heled i Davidovitch (2021) pak navode kako je za vrijeme nastave na daljinu rad školskih savjetnika u Izraelu bio ograničen na sustavni rad – u slučaju kada nitko nije odgovoran za određeni zadatak, on se predavao savjetniku. Na taj način savjetnici su obavljali i one poslove koji nisu bili u skladu s njihovom profesijom. Školski savjetnici u Izraelu imali su potpunu podršku od strane Ministarstva obrazovanja te su, iako preop-

terećeni poslom, bili zadovoljni svojim radom tijekom nastave na daljinu (Heled i Davidovitch, 2021).

Teorijska razmatranja o ulozi pedagoga postavljaju temelje za istraživanje provedenih aktivnosti i izazova s kojima su se suočavali tijekom pandemije COVID-19. Empirijski dio rada nadovezuje se na ove uvide kroz kvalitativnu analizu koja obuhvaća iskustva pedagoga iz osnovnih i srednjih škola u Republici Hrvatskoj za vrijeme pandemije bolesti COVID-19.

Metodologija istraživanja

Pandemija bolesti COVID-19 snažno je utjecala na sve aspekte ljudskog života te pred odgojno-obrazovni sustav i njegove sudionike postavila nove izazove. Pod utjecajem velikih promjena i prelaska s tradicionalnog, neposrednog načina učenja i poučavanja smještenog u odgojno-obrazovnim ustanovama na ono realizirano putem nastave na daljinu, svi djelatnici, pa tako i stručni suradnici pedagozi, preuzeli su nove uloge zbog čega je predmet ovog istraživanja usmjeren ka utvrđivanju uloge stručnog suradnika pedagoga za vrijeme pandemije bolesti COVID-19.

Cilj i zadatci istraživanja

Cilj istraživanja bio je ispitati iskustva stručnih suradnika pedagoga o poslovima koje su obavljali za vrijeme pandemije bolesti COVID-19, izazovima s kojima su se susretali u radu, ali i načinima suradnje s ostalim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa. Važno je bilo ustanoviti jesu li stručni suradnici pedagozi za vrijeme rada od kuće imali odgovarajuću podršku te istražiti njihova mišljenja o djelokrugu rada i obavezama za vrijeme pandemije i nastave na daljinu. Dakle, temeljem prikupljenih podataka, glavni je cilj bio prikazati ulogu stručnog suradnika pedagoga u osnovnim i srednjim školama za vrijeme pandemije koronavirusa. U skladu s navedenim predmetom i ciljem istraživanja, postavljeni su sljedeći istraživački zadatci:

1. utvrditi ulogu stručnih suradnika pedagoga u osmišljavanju i implementaciji nastave na daljinu,
2. ustanoviti koje su poslove obavljali stručni suradnici pedagozi za vrijeme pandemije bolesti COVID-19,
3. utvrditi izazove s kojima su se susreli stručni suradnici pedagozi u radu s učenicima za vrijeme nastave na daljinu,
4. istražiti suradnju stručnih suradnika pedagoga s roditeljima, učiteljima i ostalim djelatnicima tijekom nastave na daljinu,
5. dobiti dublji uvid u iskustvo podrške stručnim suradnicima pedagozima u vrijeme specifičnih uvjeta rada te kako je to utjecalo na njihov rad,

6. istražiti i prikazati mišljenja stručnih suradnika pedagoga o njihovom djelokrugu rada i obavezama u razdoblju pandemije.

Metode i instrument istraživanja

Podatci u ovom istraživanju prikupljeni su kvalitativnom metodom koristeći tehniku polustrukturiranog intervjua. Navedeni instrument odabran je zbog fleksibilnosti koja je sudionicima omogućena u razgovoru te kako bi se stekla detaljnija iskustva i mišljenja sudionika o njihovom radu u specifičnim uvjetima. Radi prikupljanja potrebnih podataka o ulozi stručnih suradnika pedagoga u osnovnim i srednjim školama za vrijeme pandemije bolesti COVID-19, konstruiran je protokol intervjua koji se sastoji od općih podataka o sudioniku te 22 pitanja tematski podijeljena u sekvence. Istraživanje je provedeno tijekom studenog 2023. godine, a prosječno trajanje intervjua bilo je 30 minuta. Sukladno etičkom kodeksu i u svrhu zaštite njihovih prava, sugovornici su na samom početku bili informirani o tome da je sudjelovanje dobrovoljno i da mogu odustati u svakom trenutku. Također im je zajamčena potpuna anonimnost te je uz njihovu prethodnu suglasnost razgovor sniman.

Sudionici istraživanja

Uzorak istraživanja je namjerni što znači da su uključeni sugovornici koji su dostupni i koji osiguravaju strukturu uzorka s obzirom na praćena obilježja kakva ima i populacija koja se istražuje, u ovom slučaju stručni suradnici pedagozi u osnovnim i srednjim školama. Pri odabiru uzorka posebno je bio važan kriterij koji se odnosi na godine radnog iskustva u struci radi uvjeta postojanja iskustva rada tijekom pandemije, čime su kao mogući sudionici anulirani pedagozi pripravnici te svi oni s manje od šest godina radnog iskustva u struci. Uzorkovanje je rađeno prema kriterijskom okviru sukladno sljedećim atribucijama: dob, vrsta radnog mjesta i godine radnog iskustva u struci. U istraživanju je sudjelovalo ukupno deset stručnih suradnika pedagoga, devet žena i jedan muškarac, od kojih je pet zaposleno u osnovnoj školi i pet u srednjoj školi. Što se tiče prostorne obuhvaćenosti, četvero je stručnih suradnika pedagoga iz Zadra, dvoje iz Splita i po jedno iz Zagreba, Sinja, Dicma i Supetra na otoku Braču. Gledajući varijabilnost uzorka prema dobi sudionika, ona se kreće u rasponu od 31 do 52 godine, dok radno iskustvo varira od 6 do 19 godina.

Obrada podataka

Podatci dobiveni intervjuom transkribirani su, a potom analizirani koristeći kvalitativnu obradu podataka. Analiza podataka uključivala je redukciju, odnosno smanjenje podataka uz apstrahiranje te kategorizaciju i sređivanje podataka. Odgovori

sugovornika ručno su kodirani, a dobiveni kodovi strukturirani u tematske kodove i obrasce. Analizom je dobiveno sedam tematskih kodnih obrazaca: 1) *Izazovi i teškoće u organizaciji nastave na daljinu*, 2) *Djelokrug rada pedagoga u razdoblju pandemije*, 3) *Pedagog kao savjetnik učenicima u online nastavi*, 4) *Važnost timskog rada*, 5) *Podrška pedagogima u izazovnim vremenima*, 6) *Unaprjeđenje vještina pedagoga* i 7) *Pedagog kao reflektivni praktičar*, a svaki od navedenih kodova sadrži i podkodove.

Analiza i interpretacija rezultata istraživanja

Rezultati istraživanja prikazani su sukladno temama koje su utvrđene analizom. Podatci prikupljeni putem intervjua identificirani su prema odgovarajućim tematskim i interpretativnim kodovima. Dakle, analiza i interpretacija podataka postavljene su inicijalno prema tematskim, a potom i deskriptivnim kodovima kako bi se opisali odgovori sugovornika. Iz deskriptivnih kodova identificirani su interpretativni kodovi koji su izneseni kao zaključci na deskriptivnoj razini.

Izazovi i teškoće u organizaciji nastave na daljinu

Ožujak 2020. godine za odgojno-obrazovne ustanove označio je prekretnicu u vidu organizacije procesa odgoja i obrazovanja. Svi sudionici našli su se pred izazovom prilagodbe na novi način učenja i poučavanja – nastave na daljinu. Važan korak u toj prilagodbi bila je organizacija nastave i koordinacija svih sudionika zbog čega se nastojao steći dublji uvid u iskustvo prakse u planiranju, organizaciji i provođenju odgojno-obrazovnog rada. Prijelaz na *online* nastavu nije bio postupan, lagan i kontinuiran proces, već je to bila nagla i neočekivana promjena. Većina stručnih suradnika pedagoga ističe kako su imali tek nekoliko dana da se pripreme i prilagode novonastaloj situaciji. Prvi korak, ističe većina sudionika, bio je osiguravanje materijalno-tehničkih uvjeta za rad. S ciljem omogućavanja jednakih mogućnosti za sudjelovanje u nastavi na daljinu, učenicima u potrebi podijeljeni su tableti, laptopi i SIM kartice. Sljedeći važan korak bio je odabir *online* sustava za organizaciju i provođenje nastave na daljinu.

„Prvo smo trebali ravnateljica i ja proučiti kako to instalirati, vidjeti kako to uopće funkcionira i ubaciti sve nastavnike i učenike u tu platformu da bismo onda njih mogli educirati na brzinu kako uopće da se oni služe time za prvu ruku. To je bilo nekako na početku.“ (S2)

Analizirajući i interpretirajući odgovore pedagoga, pokazalo se kako su im uloge i zadaće bile raznolike te su se razlikovale na samom početku prelaska na nastavu

na daljinu i kasnije. U prvim danima ovog specifičnog načina provođenja nastave, uloga pedagoga bila je ponajviše organizacijska i tehnička. To se odnosilo na odabir i pripremu smjernica, preporuka i savjeta učiteljima i roditeljima te izradu internih protokola, dokumenata i materijala za rad. Također je bilo važno usvojiti nove načine komunikacije, ali i motivirati sve sudionike odgojno-obrazovnog procesa da se uključe u novi oblik nastave. Inicijalno, ali i tijekom cijelog pandemijskog razdoblja, uloga pedagoga očitovala se u emocionalnoj podršci učenicima, učiteljima i roditeljima.

„I činilo nam se najvažnijim biti tu, poslati poruku i roditeljima i učenicima. Biti tu za njih, odnosno znati da možda smo doma, možda imamo drugačiji oblik komunikacije, ali da smo i dalje tu, da smo i dalje dostupni. Da smo dostupni u bilo kojim komunikacijskim kanalima Viber, WhatsApp, e-mail, što god je bilo potrebno. Evo to su nam ta dva dana bila. Prema kolegama je bilo važno pružiti im podršku, posebice starijim kolegama koji su trebali premostiti taj strah od tehnologije. [...] (S1)

Djelokrug rada pedagoga u razdoblju pandemije

Područja rada pedagoga oduvijek su bila širokog spektra (Staničić, 2001) pa je tako bilo i tijekom pandemijskog razdoblja. Prilagođavajući se na specifične uvjete rada zadatci pedagoga bili su sve više usmjereni na praćenje nastave te pomoć u njejoj realizaciji. S ciljem provođenja što kvalitetnijeg odgojno-obrazovnog procesa za sve sudionike, poslovi pedagoga svodili su se na praćenje pohađanja nastave, izradu uputa za vrednovanje, održavanje roditeljskih sastanka, savjetodavnog rada s učenicima, izradu materijala te konstantnu komunikaciju s učiteljima, učenicima i roditeljima, što je u skladu s rezultatima istraživanja usmjerenog na analizu poslova pedagoga koje su 2022. godine provele Vrkić Dimić i suradnice. U novoj školskoj godini, 2020./2021., posao pedagoga svodio se ponajviše na razrađivanje i prihvaćanje najadekvatnijih modela nastave te prilagodbu prostornih i materijalnih uvjeta za rad, vođenje evidencije zaraženih učenika te slanje liste kontakata školskim liječnicima.

„Naše uloge i zadatci su se jako promijenili kroz to vrijeme. Izbjegavali smo ulazak u učionice, ako to nije bilo nužno. I individualni rad je bio vrlo specifičan pod maskama. Znači, kad smo se vratili u škole, jako se promijenilo.“ (S1)

Što se tiče administrativnih poslova pedagoga, analiza i interpretacija odgovora pokazale su kako se administracija u pojedinim slučajevima povećala, najviše u kontekstu vođenja evidencije o samoizolaciji ili zbog nepostojanja e-dnevnika. S

druge strane, dvoje sugovornika navodi kako se administracija nije povećala u pandemijskom razdoblju, od kojih jedan ističe kako je „administracije općenito u školi previše“. Samo jedan sugovornik navodi kako je administrativnih poslova zapravo bilo manje za vrijeme pandemije. Zanimljivo je navedene rezultate usporediti s istraživanjem koje su proveli Heled i Davidovitch (2021), a koje prikazuje situaciju u Izraelu za vrijeme pandemije COVID-19. Izraelski pedagozi radili su sve one poslove za koje nitko nije bio zadužen, ali su pri tom imali veliku podršku Ministarstva obrazovanja te su bili sretniji i zadovoljniji svojim radom, unatoč opterećenosti. Međutim, istraživanje Ledić, Staničić i Turk (2013) jasno pokazuje kako su pedagozi u Hrvatskoj i prije pandemije bili opterećeni obimom posla, posebno onim koje se odnosilo na administraciju.

„Za količinu više nitko ni ne pita. Mi smo Katica za sve. Što god da se dogodi u školi, on vam je tu. Koga? Pedagoga. Onda to više ne gledate kao, kako bih rekao, one svoje poslove. Kada uđete u jedan život škole imate osobu oko koje se sve vrti. Sve satničarske zamjene, organizacija nastave, sve pada na vas.“ (S9)

Pedagog kao savjetnik učenicima u online nastavi

Savjetodavni rad ima veliku važnost u kreiranju pozitivnog ozračja za učenike te je prema istraživanju Vrkić Dimić i suradnica (2022) najučestaliji posao pedagoga. Svakodnevno su ga s učenicima i tijekom pandemijskog razdoblja obavljali svi sudionici ovog istraživanja. Bilo individualno ili grupno, savjetodavne razgovore učestalo su provodili *online*, putem video poziva, telefonskih poruka i poziva te preko poruka u virtualnim učionicama, a naglasak je bio na uključivanju u nastavu i konkretnu podršku u samoj nastavi vezano za motivaciju učenika ili načine učenja. Često su se teme razgovora odnosile na mentalno zdravlje, probleme socijalizacije u okolnostima u kojima se nalaze učenici te nemogućnost pravilne artikulacije želja i potreba s nastavnicima. Rijetko su bili prisutni problemi u obitelji koji su se odrazili na pohađanje nastave, ali i neprimjerena ponašanja na internetu. Što se tiče provođenja preventivnih programa i profesionalne orijentacije, oni su bili prilagođeni novonastaloj situaciji i uglavnom su se provodili *online*, najčešće u obliku radionica, predavanja, dijeljenjem vlastitih materijala te važnih poveznica vanjskih institucija, provođenjem anketa i testova interesa.

Od svih izazova koje je COVID-19 pandemija postavila pred čovječanstvo, može se reći kako je najveći bio onaj u kontekstu interpersonalne komunikacije, što se posebno odrazilo u području odgojno-obrazovnog rada. Komunikacija je jedno od ključnih alata kada se govori o uspostavljanju kvalitetnih odnosa koji predstavljaju

ju osnovu uspješnog odgojno-obrazovnog procesa (Jurić, 1989). Većina sudionika istraživanja navela je kako im je *online* komunikacija predstavljala najveći izazov u radu s učenicima, točnije manjak komunikacije uživo te izostanak neverbalne komunikacije koja, kako ističu sugovornici, ponekad ima jednaku važnost kao i verbalna komunikacija:

„Taj dio da vi njih ne vidite. Ovako kad ste u školi vi njih vidite ...nekad vi po načinu na koji netko hoda po hodniku možete primijetiti kako je danas, a ako vi njega niste vidjeli mjesec dana, vi nemate pojma. I taj dio vam jako fali, ne možete tu koliko god da biste htjeli i nekad koliko god da vi pozivate učenike da vam se slobodno jave, vi ne znate što je doma i kako to njima doma izgleda i koliko su oni u problemu ili nisu. Tako da taj živi kontakt je nezamjenjiv.“ (S2)

„Za mene je najproblematičnija bila poruka koju smo djeci slali, a to je ono sad je korona, ne možete ništa. Morate stajati i čekati da stvari prođu. Neće ništa proći. Svijet ide dalje, život ide i mislim da im treba poslati poruku: Vi smislite što ćete sad u ovoj situaciji, ona je takva specifična, ali to je prilika koja vam otvara neke druge mogućnosti. „(S2)

Uloga pedagoga u osnovnim i srednjim školama za vrijeme pandemije COVID-19 unutar okvira pedagogije kriznih stanja bila je ključna u prepoznavanju i podršci učenika suočenih s krizom. Ona se očituje u pomaganju učenicima uočiti potencijalne prilike za rast unutar teških okolnosti, umjesto da na situaciju gledaju samo kroz gubitak i ograničenja (Amini, 2004). Tako je pedagogija kriznih stanja postala, ne samo način pružanja podrške u krizama, nego i važan alat za pripremu učenika na izazove budućnosti kroz osnaživanje njihove otpornosti i emocionalne zrelosti.

Važnost timskog rada

Suradnja odgojno-obrazovnih djelatnika predstavlja temelj za stvaranje pozitivnog ozračja usmjerenog na učenike. Sam naziv stručni suradnik naglašava važnost suradnje pedagoga s ostalim sudionicima unutar odgojno-obrazovne ustanove te pretpostavlja uspješnost rada (Staničić, 2015). Sudionici istraživanja ističu kako je tijekom nastave na daljinu suradnja s učiteljima bila svakodnevna, a održavala se putem raznih komunikacijskih kanala (telefonski, e-mail, *WhatsApp* i *Viber* grupe, *Zoom* sastanci). Odnosila se uglavnom na pružanje konkretnih i jasnih uputa za poboljšanje *online* nastave te pomoć u uspostavi komunikacije s učenicima i roditeljima. S obzirom na to da je nastava na daljinu bila posebno izazovno vrijeme za učenike s teškoćama, ali i za rad s njima, suradnja pedagoga s učiteljima i ostalim

članovima stručnog tima bila je intenzivirana u tom polju. Također, postojala je razlika između učitelja koji su se dobro snašli u novim uvjetima rada i onih koji nisu, ili su jednostavno odbijali prihvatiti novonastalu situaciju. U tim slučajevima suradnja je bila intenzivnija i češća, posebice u kontekstu tehničke podrške. Od tema koje su bile najzastupljenije u savjetodavnim razgovorima s učiteljima, sugovornici su izdvojili nove radne uvjete i izazove u radu, način provedbe nastave i njenu kvalitetu, vrednovanje, motivaciju učenika za sudjelovanje, komunikaciju i neposredni rad s učenicima i roditeljima te nošenje sa stresom. Jedan sugovornik naveo je kako je bilo puno više individualnog savjetovanja nego u normalnim uvjetima rada, što je, prema njegovom mišljenju, bilo opravdano u to vrijeme.

„Dakle, tu je onda išla naša podrška u smjeru katalizacije cijelog procesa i možda olakšavanja učiteljima. [...] Mi smo bili nekakva spona koja će to sve ublažiti i učiniti da stvari funkcioniraju.“ (S1)

Jednako je važno bilo provoditi savjetodavne razgovore s roditeljima. Zbog specifične situacije koja je utjecala na promjenu dinamike obiteljskog života roditelji su više nego uobičajeno morali participirati u odgojno-obrazovnom procesu (Kolak i sur., 2021). Kada je dom zamijenio školu, roditelj je postao učitelj, a njegova uključenost u obrazovanje svog djeteta ovisila je o stupnju učenikove samostalnosti (Kolak i sur., 2021). Pojedini sugovornici ističu kako su s roditeljima razgovarali samo u hitnim situacijama ili u slučajevima kada učenici ne bi redovito pohađali nastavu, dok su se roditelji stručnim suradnicima pedagogima obraćali vezano za pitanje mentalnog zdravlja djece, kada bi kod njih primijetili određene strahove ili zbog velikog opterećenja u nastavi, posebno kod učenika s teškoćama.

Podrška pedagoga u izazovnim vremenima

Može se reći kako je podrška, posebno u kriznim situacijama, temelj dobre suradnje. Većina pedagoga koji su sudjelovali u istraživanju navodi kako su se za pomoć i podršku obraćali ostalim djelatnicima škole, odnosno osobama s kojima su u tom trenutku najbliže surađivali. Postojale su grupe stručnih suradnika pedagoga u Splitskoj-dalmatinskoj županiji na *Microsoft Teamsu* i *WhatsAppu* u kojima su pedagozi postavljali pitanja i razmjenjivali iskustva te si na taj način pružali podršku. Osim toga, pomoć i podršku tražili su kod savjetnice za pedagogiju na razini svoje županije te, povremeno, putem e-maila Ministarstva koji je bio aktivan za upite. Troje sugovornika navelo je kako se nikome nije obraćalo za pomoć i podršku u tom razdoblju, od kojih je jedan istaknuo kako smatra da se više podrške očekivalo od njega:

„Meni se čini da se više od mene očekivalo kao pedagoga. I nisam ja tu u samljen, mislim da to mogu reći svi pedagozi, da mi budemo ta neka po-

drška, a ne da nama netko bude podrška. Tako da...a ne mogu ja reći ni da sam ja puno tražila podršku.”(S5)

Što se tiče uputa za rad koje su dobili od strane Ministarstva, većina sugovornika navela je da su dobili upute, ali da je dvojbeno koliko su one bile adekvatne. U teoriji su upute postojale, ali u praksi su bile teško provedive. Navode kako su one u početku bile jako oskudne, ali su s vremenom bivale sve konkretnije. Jedan od sugovornika istaknuo je kako su upute za nastavnike bile optimalne, ali su izostajale upute za stručne suradnike te su oni bili prepušteni sami sebi. Istraživanje koje su proveli Savitz-Romer i suradnici (2020) prikazuje situaciju u SAD-u za vrijeme pandemije koja je također bila zahtjevna za stručne suradnike. Napominju kako su i njima u tom procesu često nedostajale jasne upute od strane škole i Ministarstva, a mišljenje pedagoga se nije uvažavalo pa je sam rad bio teži, a zaposlenici nezadovoljniji.

„Upute koje su došle su došle za utopijsku online nastavu u kojoj je sve divno, sva djeca imaju tablete, Internet, mi svugdje imamo signal i nema nikakvih problema, ali nisu predvidjeli taj dio kada dođe možda do nekakvih poteškoća u realizaciji. Kada bi došlo do nekakve poteškoće, to je bilo onako plivaj kako znaš. [...]U tom smislu podrška Ministarstva nije bila onakva kakva bi trebala bit.” (S4)

Svi sugovornici pak smatraju kako su se u specifičnim uvjetima rada, na koje nitko nije bio pripremljen, svi trudili najbolje što su mogli, pa tako i Ministarstvo, ali ističu kako u praksi to ipak nije bilo dovoljno.

Unaprjeđenje vještina pedagoga

Stručno usavršavanje ključan je dio cjeloživotnog obrazovanja odgojno-obrazovnih djelatnika. Ono se za vrijeme COVID-19 pandemije preselilo u virtualni svijet i provodilo posredstvom informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Iako se posljednjih godina sve više ističe važnost *online* učenja, još uvijek je upitna njegova kvaliteta i doprinos unaprjeđenju nastave (Bognar, Filipov, 2021). Za vrijeme nastave na daljinu, stručna su usavršavanja bila neizostavan način učenja. Svi sugovornici navode kako su tijekom nastave na daljinu sudjelovali u stručnim usavršavanjima i to isključivo *online*. Teme su uglavnom bile povezane s nastavom na daljinu ili nekom aktualnom problematikom. Stručni suradnici pedagozi sudjelovali su u mnoštvo učiteljskih vijeća i seminara, bilo županijskih ili državnih, za koje navode da su im značajno pomogli u datom trenutku.

„I to mi je dosta dobro došlo u toj situaciji da dobijem neku širinu, pogotovo za sve modele i primjere dobre prakse. Tu sam dobio dosta informacija

i ideja da sam mogao koordinirati dosta stvari kada sam prilagođavao ove postupke.“ (S9)

Dvoje sugovornika navode kako su i sami provodili stručna osposobljavanja za ostale djelatnike, a jedan je istaknuo kako se većina stručnih usavršavanja organizirala isključivo na školskoj razini bez uključivanja vanjskih stručnjaka s kojima redovito surađuju te da su *online* usavršavanja ipak imala pojedine nedostatke.

„...u redu je to da su to bila određena predavanja, ali jako su bitne ove radionice koje odrađujemo uživo, koje nažalost nisu bile izvedive u tom obliku. Tako da puno više koristi imamo iz ovih usavršavanja uživo. [...] Uživo na tim radionicama i međusobnim razgovorima se sigurno puno više može saznati konkretnijih stvari koje su nama korisnije za našu struku.“ (S10)

Intenzivirano korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija na poseban je način obilježilo razdoblje pandemije, posebice razdoblje nastave na daljinu zbog čega su odgojno-obrazovni djelatnici, pa tako i stručni suradnici pedagozi, bili prisiljeni naučiti ispravno koristiti suvremene tehnološke alate što ih je ponukalo da dublje istražuju te šire kompetencije u tom području. Devet sugovornika istaknulo je kako su upravo znanja i iskustva stečena tijekom pandemije u području korištenja suvremenih tehnologija i digitalnih alata, ona koja koriste i danas u svome radu u školi.

Pedagog kao refleksivni praktičar

Različiti autori (Staničić i Resman, 2020; Vrkić Dimić i sur., 2022) pedagoga smatraju refleksivnim praktičarom koji promišlja o svojoj praksi te na taj način utječe na vlastiti razvoj, ali i na potencijalno unapređenje odgojno-obrazovnog procesa zbog čega je posljednji istraživački zadatak bio usmjeren ka promišljanju stručnih suradnika pedagoga o vlastitom radu tijekom nastave na daljinu i cijele pandemije. Većina sugovornika zadovoljna je svojim radom za vrijeme pandemije i nastave na daljinu, pojedini sugovornici mišljenja su kako uvijek postoji mjesta za napredak i korekcije, dok neki smatraju kako su u datim okolnostima, s resursima kojima su raspolagali, radili najbolje kako su znali.

„U trenutku kada se to događalo, ja sam radila ono što sam mislila da je najbolje što ja mogu napraviti. Ja ne vidim sad da bi ja možda nešto drugačije napravila jer sa znanjem, iskustvom i vještinama napravila sam sve što sam mogla i negdje sam tu pustila ono radno vrijeme.“ (S5)

Troje sugovornika bilo je nezadovoljno organizacijom svog radnog vremena tvrdeći kako su bili dostupni cijeli dan i kako je to nešto što bi iz današnje perspektive

svakako promijenili. Samo jedan sugovornik bio je nezadovoljan svojim radom za vrijeme pandemije, ponajviše zbog disbalansa koji je nastava na daljinu stvorila između njegovog obiteljskog i profesionalnog života.

Svi sudionici istraživanja navode kako se njihova uloga u školi nije promijenila u odnosu na ulogu koju su kao stručni suradnici pedagozi imali prije pandemije, a većina ih smatra kako su se nakon pandemije vratili na staro i zapravo nastavili tamo gdje su stali. Troje sugovornika istaknulo je kako se nakon pandemije promijenio najviše način komunikacije, zapravo, više se nego prije koristi tehnologija za razmjenu informacija. Također, jedan sugovornik ističe da je imao veću količinu posla s povratkom u školu, prvenstveno u prepoznavanju i savjetovanju učenika koji pokazuju poteškoće u području mentalnog zdravlja, što je u skladu s istraživanjem koje je 2021. godine proveo Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, a koje je pokazalo da su se, u odnosu na predpandemijsko razdoblje, kod učenika povećala depresivna i anksiozna stanja, strahovi i virtualno nasilje (Jokić i Ristić Dedić, 2021).

„To je bilo stvarno jedno izazovno razdoblje za svih i općenito je to samo pitanje uloge i organizacije svega skupa. Ovaj posao je takav da su izazovi ono što je stvarno dio svakodnevice, pa kako se snalazimo i u ovom svakodnevnom radu, tako smo se snašli u tom dijelu i mislim da, eto, mogu se izvući uvijek i neke pozitivne stvari iz cjelokupne situacije.“ (S10)

Stručni suradnici pedagozi su u konačnici zadržali pozitivan stav, gledajući na ovu specifičnu situaciju kao priliku iz koje se može učiti, ali s nadom da se ona više neće ponoviti. Razdoblje pandemije za njih je bilo uistinu zahtjevno te nekima pozitivnije, a nekima negativnije iskustvo koje je otvorilo mnogo prostora za daljnje promišljanje o ulozi pedagoga u odgojno-obrazovnim ustanovama.

Zaključak

Rezultati pokazuju kako je razdoblje pandemije COVID-19 bolesti zahtijevalo prilagodbu uloge stručnih suradnika pedagoga novim oblicima rada. Iako se na temelju odgovora sudionika zaključuje kako uloga pedagoga za vrijeme pandemije nije znatno promijenjena, uočava se važnost njihove fleksibilnosti, empatije i sposobnosti rješavanja problema u nepredvidivim okolnostima. Upravo su im kompetencije i vještine koje su stekli kroz svoje obrazovanje i dotadašnje radno iskustvo omogućile da se na najbolji mogući način suoče s mnogim izazovima. Istaknuta je važnost pedagoga kao savjetnika koji svakodnevno surađuje sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa. Komunikacija i timski rad pokazali su se kao temelj uspostavljanja kvalitetne školske klime, ali i uspješnog razvoja odgojno-obrazovnih ustanova. Iz izjava sugovornika razvidno je kako profesija pedagoga uistinu podrazumijeva ši-

roki dijapazon zadaća i poslova, neovisno o uvjetima rada, čime je još jednom potvrđeno zbog čega se pedagoga smatra najšire profiliranim stručnim suradnikom. Ovo istraživanje je, u konačnici, naglasilo neophodnost kontinuiranog razvijanja i unapređenja pedagoške profesije te nužnost preciznijeg definiranja njihove uloge.

Važno je istaknuti kako, zbog oslanjanja isključivo na kvalitativnu istraživačku metodologiju, istraživanje ima određena ograničenja. Rezultati ne daju potpuni uvid u ulogu stručnog suradnika pedagoga za vrijeme nastave na daljinu te ih nije moguće primijeniti na sve pedagoge. Istraživanje predstavlja osnovu i orijentir za buduća, opsežnija istraživanja s ciljem što jasnijeg definiranja uloge stručnog suradnika pedagoga u osnovnim i srednjim školama. U narednim istraživanjima potrebno je uključiti više stručnih suradnika pedagoga te posvetiti više pažnje specifičnim područjima njihova rada.

Literatura

- Akcijski plan za prevenciju nasilja u školama za razdoblje od 2020. do 2024. godine (2020). Vlada Republike Hrvatske.
- Amini, B. (2004). Pedagogija kriznih stanja – kratki pregled. *Pedagogijska istraživanja*, 1(2), 195-205. <https://hrcak.srce.hr/clanak/205485> Pristupljeno 18. studenoga 2024.
- Bognar, B. i Filipov, M. (2021). Online stručno usavršavanje: važan uvjet uspješne nastave na daljinu. U: V. Strugar, A. Kolak i I. Markić (ur.), *Školovanje od kuće i nastava na daljinu u vrijeme HR-COVID-19* (203-239). Element.
- Čubrić, M. (2021). Nastava na daljinu. *Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*, 8(1), 12-14. <https://hrcak.srce.hr/255292> Pristupljeno 21. listopada 2023.
- Heled, E., Davidovitch, N. (2022). School Counseling during the COVID-19 Crisis – From Crisis to Growth. *Journal of Education and Learning*, 11(1), 28-39. <https://eric.ed.gov/?q=School+Counseling+During+the+COVID19+Crisis%e2%80%9494From+Crisis+to+Growth&id=EJ1330259> Pristupljeno 5. srpnja 2023.
- Jokić, B. i Ristić Dedić, Z. (2021). *Nacionalno praćenje učinaka pandemije bolesti COVID-19 na sustav odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj*. Prvi rezultati. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Jurić, V. (1989). *Metodika rada školskog pedagoga*. Školska knjiga.
- Jurić, V. (2004). *Metodika rada školskoga pedagoga*. Školska knjiga.
- Karamatić Brčić, M. i Radeka, I. (2022). Poslovi pedagoga u suradnji s drugim (su)dionicima odgojno-obrazovnog procesa. U: D. Vican, J. Ledić, I. Radeka (ur.), *Odgojno-obrazovni diskurs pedagogije*, 163-184. Sveučilište u Zadru.
- Kolak, A., Markić, I. i Horvat, Z. (2021). Kada dom postane škola (roditelj kao zamjenski učitelj). U: V. Strugar, A. Kolak, I. Markić (ur.), *Školovanje kod kuće i nastava na daljinu u vrijeme HR-COVID-19*, 47-86. Element.
- Ledić, J., Staničić, S. i Turk, M. (2013). *Kompetencije školskih pedagoga*. Filozofski fakultet u Rijeci.
- Mrkonjić, A. (2003). *Pedagoška služba u suvremenoj školi*. Književni krug.

- Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006). *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa*. Zagreb.
- Popović, D. i Anđelković, A. (2017). Školski pedagozi o područjima rada pedagoga – praksa, teorija i zakonska regulativa. U: M. Turk, S. Kušić, K. Mrnjauš, J. Zloković (ur.), *Suvremeni izazovi u radu (školskog) pedagoga. Zbornik u čast Stjepana Staničića*, 292-310. Filozofski fakultet u Rijeci.
- Savitz-Romer, M., Rowan-Kenyon, H. T., Nicola, T. P., Carroll, S. i Hecht, L. (2020). Expanding support beyond the virtual classroom: Lessons and recommendations from school counselors during the COVID-19 crisis. *Harvard Graduate School of Education & Boston College Lynch School of Education and Human Development*. <https://www.gse.harvard.edu/sites/default/files/documents/School-Counseling-Covid-19-Report.pdf> Pristupljeno 28. listopada 2023.
- Staničić, S. (2015). Pogled na profesiju pedagoga odgojno-obrazovne ustanove. U: S. Staničić, B. Drandić (ur.), *Školski priručnik 2015/2016*, 180-191. Nakladničko poduzeće Znamen.
- Staničić, S. i Resman, M. (2020). *Pedagog u vrtiću, školi i domu*. Nakladničko poduzeće Znamen.
- Upitnik o izvođenju nastave na daljinu u razdoblju od 16. ožujka 2020. do 26. lipnja 2020. – odgovori učitelja, nastavnika i stručnih suradnika (2020). *Ministarstvo znanosti i obrazovanja*. Zagreb.
- Vince, A. (2020). COVID-19, pet mjeseci kasnije. *Liječnički vjesnik*, 142(3-4), 55-63. <https://hrcak.srce.hr/238504> Pristupljeno 18. rujna 2023.
- Vrgoč, H. (1993). Položaj i profesionalni status pedagoga u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske. *Napredak*, 134(2), 179-186.
- Vrkić Dimić, J., Buterin Mičić, M. i Luketić, D. (2022). Analiza poslova pedagoga. Učestalost obavljanja i samoprocjena osposobljenosti. U: D. Vican, J. Ledić, I. Radeka (ur.), *Odgojno-obrazovni diskurs pedagogije*, 39-82. Sveučilište u Zadru.

The role of pedagogues in primary and secondary schools during the COVID-19 pandemic

Abstract

The specific conditions of life and work in 2020 faced pedagogues with new demands, which is why, in this paper, the emphasis is placed on determining their role in primary and secondary schools during the COVID-19 pandemic. A qualitative study was conducted on a sample of ten professional pedagogic associates employed in primary and secondary schools throughout the Republic of Croatia. The research results showed that the role of pedagogues during the pandemic was primarily organizational and coordinating. Pedagogues played an essential role in providing emotional support and motivating students and teachers. Another form of teaching required the adoption of new ways of communication, in which the daily cooperation of pedagogues with other participants in the educational process is essential for successful teaching.

Keywords: distance learning; role and tasks of pedagogues; school counselor; specific working conditions.

